Ympäristöministeriö/muistio 19.6.2008

Merentutkimuslaitoksen toimintojen yhdistäminen Suomen ympäristökeskukseen (SYKE) ja Ilmatieteen laitokseen (IL)

Suomen merentutkimusta vahvistetaan kokoamalla tällä hetkellä kolmessa eri laitoksessa toteutettavaa mereen, merensuojeluun ja meriturvallisuuteen liittyvää tutkimusta kahteen laitokseen, joihin syntyy merkittävät merentutkimuksen keskittymät. SYKEen perustetaan **Merikeskus** ja Ilmatieteen laitokseen **IL-Merentutkimus**. Järjestely merkitsee monialaisten tutkimuslaitosten sitoutumista merentutkimuksen voimistamiseen ja kiinteään yhteistyöhön. Sillä vahvistetaan Itämeren luonnontieteellisen tutkimuksen edellytyksiä, mutta ennen kaikkea myös monitieteellistä ympäristötutkimusta. Samalla parannetaan merensuojelua ja sen hyödyntämistä tukevia palveluja. Tutkimusalusten, Aranda ja Muikku, toimintaa ja yhteiskäyttöä tehostetaan. Lisäksi ministeriöt perustavat HE:n mukaisesti merentutkimusta koordinoivan ryhmän, joka yhdistää lukuisten eri merellisten toimijoiden työtä, esim. tutkimuslaitokset ja yliopistot.

Kansainväliset velvoitteet edellyttävät monitieteistä tutkimusta
Maailmanlaajuisesti merkittävimmät merta uhkaavat tekijät ovat rehevöityminen, haitta-aineiden kertyminen, ylikalastus, vieraat lajit ja ilmastonmuutos. Ongelmat ovat korostuneet Itämeressä. Suomi onkin sitoutunut useihin kansainvälisiin velvoitteisiin (EU:n vesipuitedirektiivi, EU:n meristrategia ja HELCOMin toimenpideohjelma, BSAP) Itämeren tilan parantamiseksi. Asetetut tavoitteet ovat erittäin haasteellisia. Niiden saavuttaminen vaatii tuekseen erityisesti ongelmien ja niiden ratkaisujen yhteiskunnallisiin ulottuvuuksiin paneutuvaa merentutkimusta. Perinteisen luonnontieteellisen merentutkimuksen rinnalle tarvitaan suojelupolitiikkaa tukevaa monitieteellistä tutkimusta.

Itämeren tutkimus ja merelliset palvelut keskittyvät ja vahvistuvat
Kansainvälisen tason merentutkimusta tehdään tällä hetkellä useassa tutkimuslaitoksessa ja yliopistossa, ennen muuta MTL:ssä ja SYKEssä. Ne eivät kuitenkaan nykymuodossaan kykene vastaamaan riittävän tehokkaasti Itämeren suojelun haasteisiin.

SYKEssä on ekologisen Itämeritutkimuksen lisäksi vahva tutkimusperinne ja erityisasiantuntemus valuma-alueelta tulevasta kuormituksesta ja kuormitukseen vaikuttavista tekijöistä. Toiminnassa on myös panostettu yhteiskuntatieteellisen asiantuntemuksen kehittämiseen ja yhteistyöhön mm. Itämeren suojelutoimien vaikutusten arviointia varten. Kaikkien laitoksien asiantuntemus ja korkeatasoinen osaaminen tuottaa tietoa, joka tukee kansainvälisten tavoitteiden toteuttamista.

Uudistus vahvistaa merkittävästi merellisen ilmastonmuutostutkimuksen ja ekosysteemimallinnuksen perustaa kytkemällä MTL:n fysikaalisen oseanografian ja IL:n ilmastonmuutostutkimuksen. IL:n vahva mallinnus-, kaukokartoitus- ja operatiivinen osaaminen tukee tutkimuksen lisäksi merkittävästi myös merellisen palvelutoiminnan kehitystä.

Merikeskus (SYKE) ja **IL-Merentutkimus** muodostavat yhdessä poikkeuksellisen vahvan kokonaisuuden, joka kykenee kilpailemaan myös kansainvälisestä tutkimusrahoituksesta.

Yhdistäminen synnyttää kriittisen massan

MTL:stä siirtyy SYKEen 53 henkilöä, joista noin 25 on tutkimustehtävissä ja noin 10 laboratoriotehtävissä. SYKEn Itämeren suojelun tutkimusohjelmassa toimii 25 tutkijaa ja lisäksi Itämeren suojelua tukevaa tutkimusta ja laboratoriotyötä tehdään muissakin yksiköissä.

Järjestely synnyttää SYKEen kaksi kertaa nykyistä suuremman yhtenäisen ekologisen Itämeritutkimuksen keskittymän **Merikeskuksen**. Tämä parantaa toimintaedellytyksiä. Se luo mahdollisuudet monipuoliseen tutkimukseen ja asiantunteviin palveluihin, vahvistaa verkostoja yliopistoihin ja kansainvälisiin yhteistyökumppaneihin sekä luo edellytyksiä innovatiivisemmalle tutkimukselle. Tiedonsaanti ja -vaihto helpottuvat huomattavasti, kun tietojärjestelmät ja tietokannat yhdistetään. Myös tutkimusalusten yhteistyö tiivistyy.

Fysikaalista osaamista hyödynnetään aiempaa enemmän
Järjestelyä on vastustettu ennen kaikkea sillä perusteella, että fysikaalinen tutkimus erotetaan biologis-kemiallisesta tutkimuksesta. Fysikaalinen tutkimus säilyy ja myös ekologisten tutkimusten yhteydessä tehtävät ja niitä tukevat fysikaaliset tutkimukset jatkuvat kuten tähänkin asti.

Fysikaalinen merentutkimus hyötyy merkittävästi IL:n suurteholaskennan resursseista, yhteydestä ilmakehä- ja globaalimallitukseen sekä IL:n operatiivisesta osaamisesta. Fysikaalisen oseanografian ja meriekologian tutkimuksellista yhteistyötä edistetään jatkossa määrätietoisesti **Merikeskusen (SYKE)** ja **IL-Merentutkimuksen** välillä kuten on tehty mm. ilmastonmuutoksen tutkimuksen alueella. Fysikaalisen ja ekologisen merentutkimuksen yhteyttä tulisi lisätä entisestä ja tehostaa yhteistä kansainvälistä julkaisemista.

Laboratoriotoiminta kehittyy
Biologian tutkimuslaboratorio säilyy kokonaisuudessaan Kumpulassa. Siitä on tehty sopimus, joka on voimassa vuoden 2012 loppuun asti (YM/LVM, 9.5.2008). Sopimus varmistaa sekä MTL:n että SYKEn käynnissä olevien ja suunniteltujen ekologisten tutkimusten toteuttamisen. MTL:n kemiallinen laboratoriotoiminta yhdistetään SYKEn Hakuninmaan laboratorioihin, mitä on ehdotettu jo useissa selvityksissä. Merialueen kemialliset analyysit toteutetaan nykyisessä laajuudessaan ja osin jopa nykyistä tarkemmilla laitteilla.

Jatkoselvitykset SYKEn kaikkien toimintojen saamiseksi pääkaupunkiseudulla samoihin tiloihin Helsingin yliopiston yhteyteen vuoden 2012 jälkeen on jo käynnistetty.

Tutkimusalusten hyödyntäminen tehostuu
Arandan käytön turvaamisesta viimeistellään sopimusta SYKEn ja IL:n välillä. Vastaavaa sopimusta laaditaan teknisen henkilöstön työajan käytöstä. Tutkimusalusten, Aranda ja Muikku, yhteiskäyttöä voidaan suunnitella entistä paremmin ja tarjota tutkimusyhteisölle nykyistä laajemmat mahdollisuudet alusten hyödyntämiseen.

Uudelleenjärjestelyn tarve on tunnistettu pitkään
Viimeisen kymmenen vuoden aikana on tehty yli kymmenen merentutkimuksen uudelleen järjestelyä koskevaa tai sivuavaa selvitystä. Ne ovat osin ristiriitaisia johtopäätöksiltään, mutta useimmat tukevat uudelleen järjestelyä. Tämä näkyy myös hallituksen esityksen ensimmäisellä lausuntokierroksella. Vaikka monet lausunnonantajat kritisoivat esitettyä Merentutkimuslaitoksen jakosuunnitelmaa ja erityisesti valmistelutapaa, uudistustarvetta sinänsä ei kyseenalaistettu.

Suomalaista vesitutkimusta viime vuonna arvioinut kansainvälinen ryhmä peräänkuulutti järjestelyn uudelleen arviointia. Kansainväliset arvioitsijat tarkastelivat kuitenkin ehdotusta pelkästään tutkimuksen näkökulmasta, ei hallinnon tai erityisesti vesiensuojelun tuen kannalta. Tästä huolimatta ryhmä korosti monitieteisen ja kokoavan merentutkimuksen tarvetta. Ryhmä tunnisti myös synergioita erityisesti SYKEn ja MTL:n toiminnan välillä.

Suomen malli menee Ruotsia pitemmälle
Ruotsin uusi meriympäristöinstituutti on Göteborgin yliopistossa toimiva pienehkö (vuosibudjetti noin 1,1 M€) koordinaatioelin, jonka tarkoitus on edistää eri yliopistoissa tehtävää merentutkimuksen yhteistyötä ja erityisesti tuottaa kokoavia synteesejä päätöksentekijöille. Ruotsissa fysikaalinen merentutkimus on keskitetty Ilmatieteen laitokseen. **Merikeskus (SYKE)** ja **IL-Merentutkimus** muodostavat yhdessä huomattavasti vahvemman osaamiskeskittymän Itämeren suojelupolitiikan tueksi kuin Ruotsissa.

Järjestelyllä on muitakin merkittäviä synergiaetuja
Järjestely luo edellytyksiä myös muulle toiminnan kehittämiselle. Esimerkkeinä voidaan mainita merellinen turvallisuus sekä meritulvien, myrskyjen ja öljypäästöjen leviämisen ennustaminen. Näiden tehtävien menestyksellistä hoitamista tukee IL:n ympärivuorokautinen turvallisuus- ja sääpalvelu (nk 24/7-toiminta).